

<https://doi.org/10.15407/uhj2025.01.007>
УДК [94(477:438):347.167]“11—14”

Мирослав ВОЛОЩУК

доктор історичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії,
Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна)
myroslav.voloshchuk@pnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-1737-7205>

РУСЬКІ НЕВІНЦЕНОСНІ ПОСЕЛЕНЦІ У ЗЕМЛЯХ П'ЯСТІВ ХІ — СЕРЕДИНИ ХІV ст.: ІМЕНОСЛОВ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Мета — систематизація і класифікація всіх форм запису руських (та ймовірно руських) поселенців у землях П'ястів (Мала й Велика Польщі, Сілезія, Мазовія) впродовж ХІ — середини ХІV ст. Ідеться не тільки про типові для латиномовних джерел форми «Ruthenus», «genere Ruthenus», «dictus Ruthenus», «de Russia», а й доволі рідкісні («de Ladimiria»). Окрему увагу присвячено причинам і динаміці поширення серед невінченосних сліт П'ястів властивого руській керівній династії іменослова. **Методологія** передбачає аналіз пам'яток переважно латиномовного історієписання й офіційного діловодства ХІІ—ХV ст., в яких до окремих іноземних поселенців застосовано руські предикати, географічні афіліації та невластиві у землях П'ястів особові імена руської князівської генези. Здійснено їх типологію і класифікацію. Відзначено динаміку вживання за хронологією й географією оселення прибулих із Русі людей на новому для себе місці. **Наукова новизна.** Шляхом відбору найпоширеніших руських ідентифікацій названо всіх осіб із на сьогоднішній день відомих. Зазначено причини поширення тих чи інших окреслень у характерних середовищах проживання та діяльності окремих русинів (наприклад, у малопольських і сілезьких містах на магдебурзькому праві).

Цитування: Волощук М. Руські невінченосні поселенці у землях П'ястів ХІ — середини ХІV ст.: іменослов та ідентифікації. *Український історичний журнал*. 2025. № 1 (580). С. 7—27. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.01.007>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ISSN 0130-5247. Український історичний журнал. 2025. № 1 (580)

Доведено зв'язок появи деяких династичних руських імен серед невінченосних еліт П'ястів з активними матримоніальними й іншими (військово-політичними, торговими) відносинами польських князів з елітами Русі. Встановлено відсутність у джерелах кінця X — першої третини XII ст. додаткових індивідуальних афіліацій на предмет походження чи попереднього місця проживання щодо прибулих у землі П'ястів русинів. Зауважено зростання кількості руських предикатів серед еліт Польського королівства від середини XIV ст., що пов'язувалося зі збільшенням кількості прибулої з Русі на службу до Казимира III знаті, походження якої за нових умов стрімкого територіального розширення Польщі вимагало додаткової артикуляції.

Висновки. Русько-польські міждинастичні зв'язки кінця X — середини XIV ст. належать до найбільш інтенсивних. Це також впливало на динаміку відносин невінченосних еліт, їх участь у воєнних виправах, торговельній діяльності, паломництвах, міграціях, а отже й на періодичні переходи на службу від одного володаря до іншого, оселення в новій для себе місцевості. До середини XII ст. офіційне історієписання, латиномовне князівське чи церковне діловодство у землях П'ястів переважно не акцентувало увагу на окремих невінченосних постатях руської генези (воїни, купці, бранці), котрих записували узагальнено «Rutheni». Імовірно під руським впливом від XII ст. з'явилися носії імен «Rusco», «Ruso», «Russota», «Ruz». У XII ст. ситуація змінилася. За наслідками русько-польських міждинастичних та напівдинастичних шлюбів іменослов еліт у землях П'ястів почав поповнюватися досі невідомими іменами руської князівської генези (Святослав, Володимир, Ярослав, Мстислав й ін.). При цьому новими їх носіями не обов'язково були представники саме династії П'ястів. Поширення на міста, насамперед Сілезії та Малої Польщі, міського самоврядування спричинило до артикуляції походження, культурно-конфесійної належності, торгової спеціалізації окремих груп містян. Міські книги, некрологи, офіційні світські й церковні акти неодноразово фіксували як групи русинів, так і найвідоміших із них за індивідуалізацією «Ruthenus». При цьому з метою підсилення факту походження окремих містян часом указувалося «*genere Ruthenus*». У деяких випадках зустрічається запис «*dictus Ruthenus*», причому вочевидь теж для підкреслення руського коріння особи. Водночас сім'ї руських містян відчували на собі вплив германізації, віддзеркалений у німецькому іменослові народжених у мішаних шлюбах дітей, хай також відомих подекуди як «*genere Rutheni*». Частина міських еліт нотувалася «*de Russia*». Це могло слугувати доказом походження чи торговельної спеціалізації, адже йшлося про людей щонайменше з мішаних шлюбів із характерними німецькими іменами у сім'ях. В одному з випадків таке походження («*de Russia*») вжито до колишнього краківського єпископа Прокопа, за життя та понтифікату котрого у жодному з документів не йшлося про його руське коріння. Важливо, що руські індивідуальні окреслення спостерігаємо винятково за чоловіками, хай навіть народженими від матерів неруської генези. На тлі зростання у XIII ст. кількості руських предикатів, для XIV ст. відзначаємо появу афіліацій за містами походження чи колишнього тимчасового проживання. Так, із волинським містом Володимир пов'язані долі двох сілезьких мужів — Іоанна та Миколи, занотованих «*de Ladimiria*», але які навряд чи були русинами.

Ключові слова: Русь, Мала Польща, Велика Польща, Сілезія, Мазовія, міграції, поселенці, ідентифікація, князь, княгиня, невінченосні еліти.

Русько-польські взаємини середньовічної доби достатньо добре вивчені. Розлога наукова література присвячена, зокрема, міждинастичним відносинам [1—2]. Поміж князівськими та королівськими родами обох країн було укладено найбільшу кількість матримоніальних угод [3, с. 95—126], формувалися різноманітні політичні союзи, активно працювала дипломатія, розвивалися торгівля, культурний взаємообмін. Немало точилося й воєнних конфліктів, за наслідками яких вихідці з Русі нерідко опинялися в полоні П'ястів [4—6]. Підконтрольні польській династії

терени залюднювали не лише згадані бранці, а й у звичний спосіб прибулі з різних руських земель. Жодна інша країна латинського Заходу не перебувала під настільки прискіпливою увагою сусідів із Русі. Це пояснювалося вигідністю географічного розташування, набагато легшим доланням (в обидва боки) фронтірних меж (ніж, наприклад, у випадку Угорського королівства, відокремленого Карпатським хребтом), схожістю мов, культур, повсякденного життя еліт і простолюду. Ба навіть конфесійні відмінності не надто впливали на інтенсивність зв'язків. Тому немає нічого дивного, що впродовж XI — середини XIV ст. кількість як вінченосних, так і невінченосних осіб із Русі в різних землях під владою П'ястів (ідеться передусім про Малу та Велику Польщі, Сілезію, Мазовію) стабільно була чималою. Польські терени традиційно залишалися транзитними на шляху з Русі до Священної Римської імперії, як це на початку XII ст. влучно артикулював Анонім Галл¹.

Відзначимо, що справа ідентифікації чималої кількості русинів, які опинилися в нових для себе землях, має свою специфіку. В історіографічному ракурсі цій проблематиці майже не приділялося уваги, а тому в нашій статті використано лише той доробок, який дійсно має значення для висвітлення предмету студії. Переважно це польськокомовні дослідження. Дещо іншого штибу джерельний складник. До прикладу, доволі простішою виглядає ситуація з вінченосними руськими дамами, виданими в різний час заміж за П'ястів і представників вищих станів. У писемних джерелах в основному чітко зафіксовано статус та походження цих наречених. Тому польські й українські генеалогічні студії за останніх понад сто років дозволили встановити практично всі випадки такого типу шлюбів, знявши сумніви з приводу родинної належності виданих заміж жінок [3, с. 106—126]. Аналогічно визначається походження вінченосних володарів Русі, які за різних умов та обставин знаходили тимчасовий або постійний притулок у П'ястів. Імена і князівський статус цих осіб переважно чітко присутні у джерелах [8—9]. Однак форми індивідуальних записів невінченосних вихідців із Русі — складніша тема.

Наші багаторічні дослідження руських поселенців у землях П'ястів дозволили виявити на сторінках різнопланових джерел чималу кількість осіб, які були вихідцями з Русі, мали напівруське походження, пов'язувалися з Руссю різноманітними справами (сімейними, торговельними, військовими тощо) і при цьому не обов'язково були русинами, або ж не були русинами і при цьому відомі з джерел під «руськими» чи іншими, афілійованими з Руською землею (у широкому значенні цього терміна), окресленнями. Вони занотовані при дворах окремих малопольських, сілезьких чи мазовецьких князів, на важливих урядах своїх нових сюзеренів, серед міських мешканців, як держателі земельних угідь та ін. Весь цей розлогий перелік людей і специфіка їх ідентифікацій потребує окремої уваги. Ніхто з наших попередників не ставив собі за мету систематизувати способи, форми, ключові цілі в різний час і за різних обставин обраних придворними чи церковними нотарями

¹ «[...] країна поляків віддалена від проторованих доріг паломників та відома лише небагатьом, що вирушають у Русь заради торгівлі» («[...] sed quia regio Polonorum ab itineribus peregrinorum est remota, et nisi transeuntibus in Rusiam pro mercimonio paucis nota») [7, с. 10].

й історієписцями, записів невінченосних людей, які мали (або з високою імовірністю могли мати) руське коріння, чи його не мали і при цьому нотувалися «руськими». Нижче ми спробуємо заповнити цю прогалину, що допоможе краще зрозуміти світ руських поселенців у землях П'ястів крізь призму аналізу писемного джерела, посталою переважно на підконтрольних їм теренах. При цьому звертаємо увагу на чималу кількість матеріалу, що фіксує властиві записи ще за життя конкретно взятих людей не тільки «з коліс», а нерідко постфактум, тобто по їх смерті. Отже результати пошуків руських невінченосних осіб у землях П'ястів XI — середини XIV ст. можна згрупувати за декількома критеріями.

Руський князівський іменослов польських невінченосних еліт

Добре відомо, що руська князівська родина впродовж другої половини X—XII ст. свого роду «приватизувала» право використання окремих чоловічих імен (жіночі вимагають спеціальних студій)², які дуже рідко бачимо в династичному середовищі сусідніх країн, байдуже латинської чи грецької церковних традицій. Наведені нижче випадки переважно пов'язані з укладенням двосторонніх матримоніальних або іншого типу угод.

Хронологічно першим носієм руського князівського імені серед невінченосної знаті у землях П'ястів другої половини XII ст. був син вельможного Петра Властовича та його руської дружини Марії Олегівни — Святослав («*primus princeps*», «*dominus*», «*comes*», «*famosus*») [11, с. 34—35, № 34; 12, с. 4, № 373; с. 9, № 374; 13, с. 18, № 23; с. 25, № 39—40; с. 28, № 45; с. 239—249, № 325—328; 14, с. 144; 15, с. 386, 394; 16, с. 192, прим. 85; 17, с. 57; 18, с. 528; 19, с. 22, 24, 89, 112]. Наданням цього імені його мати, здається, мала на меті вшанувати свого діда — чернігівського і київського князя Святослава Ярославича або брата Святослава Ольговича [20, с. 312—314, 400]³. Іншим суто князівським руським іменем, котре несподівано постає серед невінченосної знаті у землях П'ястів, став Володимир. Уперше його носієм упродовж 1177—1198 рр. занотований жертводавець монастирів у Мехуві та Стшельні пан Володимир («*dominus Wlodimirus*»,

² «[...] такі імена, як Мстислав, Ярослав, Володимир, Рюрик, Святослав на Русі не зустрічаються ні в кого, крім князів Рюриковичів» [10, С. 43].

³ Згадаймо про дискусію на предмет можливої руської князівської генези Петра Властовича, запропонованої свого часу М. Цетвінським [21, с. 429—443], однак без належної підтримки інших істориків [22, с. 37—57; 23, с. 523—538]. Найсерйозніше обговорення започаткував Я. Беняк, який, навівши чимало аргументів, довів радше сілезьке, а не данське чи руське коріння палатина [24, с. 32]. Однак в аспекті поширення у землях П'ястів імені «Святослав» (якотре «виступало не тільки в династії Рюриковичів, але й у принаймні кількох польських рицарських генеалогіях, зокрема Палюків, Доливів чи Холевів, доказово вже у XIII ст.» [24, с. 25]) автор не запропонував прикладів його появи поза родиною Петра Властовича ще у XII ст. Це додатково засвідчує особливу, часом виняткову, роль сімейства згаданого сілезького вельможі, його нащадків у кількох наступних поколіннях щодо популяризації князівського іменослова Рюриковичів серед власне невінченосної знаті польських земель.

«Wladimirus», «Lodimirus»)⁴. За результатами студіювань М. Цетвінського, він був сином подружжя комеса Якси та Агафії — доньки згаданого Петра Влостовича і його руської дружини Марії Олегівни. Натомість Я. Беняк і Я. Вронішевський наполягали, що це син Святослава, але не Агафії [26, с. 26, 13, табл. 2; 27, с. 545]⁵. В кожному разі йшлося про онука Марії Олегівни, що й пояснює надання хлопчикові властивого руського династичного імені.

З високою долею ймовірності можемо вважати русином за походженням краківського воєводу Володимира («Wlodimirus», «Wlodimirus, palatinus Cracoviensis»), знаного з оточення князя Лешека Білого ще 1224 р. [12, с. 33, № 389; с. 46, № 401; 30, с. 13, № 24; с. 56, № 85; 31, с. 12—13, № 16]. На службі його дружини Гримислави Ярославни нобіль перебував до 18 березня 1241 р., коли загинув під Хмельником на півдні Польщі в битві з монголами [32, с. 11—15; 33, с. 122; 34, с. 321—339]. Саме його сином, видається, був згаданий 8 і 14 вересня 1256 та 9 вересня 1258 рр. документами Лешекового сина — князя Болеслава Сором'язливого й загинув 2 червня 1273 р. під Богуцином у Малопольщі в битві краківсько-сандомирського володаря проти бунтівної знаті Святослав («Suentoslaus Wlodimiri filius», «Swantoslaus filius Wlodimiri», «Suantozlao Wlodimiri») [12, с. 105—106, № 450—451, с. 109—110, № 455; 32, с. 182; 35, с. 724]⁶. Зрештою в родинах обох руських дружин Лешека Білого не бракувало носіїв імен «Володимир» і «Святослав» [37, с. 61, 175—184, 281—284, 360—362, 428—433, 541—545, 631—642, 622—628]. На службі краківсько-сандомирської княгині та її чоловіка під 12—14 червня 1224 р. занотовано якогось Мстислава «de Grazsoo» (можливо, від с. Грошкі в Лодзькому воєводстві) [38, с. 10, № 5]⁷. Це — перший із відомих у землях П'ястів випадок надання цього імені, добре знаного серед руських князів [37, с. 61—77, 217—230, 293—298, 384—388, 461—468, 472—476, 501—506, 518—523, 531—537, 605—611].

⁴ Перша поява у джерелах — 26 квітня 1177 р. Серед свідків акта князя Мешка Старого після достойників церкви Володимир («Lodimirus») «відкриває» перелік світської знаті невінченосного походження [11, с. 47, № 26; пор.: 25, с. 165, № 107; 13, с. 30, № 49]. Цей рік також слугує *terminus ad quem* смерті батька Володимира — Святослава, сина Петра Влостовича.

⁵ Складно сказати, наскільки важливий контекст успадкування чоловічих імен представниками окремих родин «за мечем» і «за кужелем», адже, наприклад, рід Грифітів, одним із представників якого цілком справедливо вважають зятя Петра Влостовича Яксу, одруженого з донькою вельможного палатина Агафією [28, с. 19—20], як показує досвід, у наступних поколіннях практикував присвоєння народженим хлопчикам імені «Святослав» [29, с. 555—557].

⁶ Можливо, занотований 11 листопада 1274 р. в документі Болеслава Сором'язливого «Wlodimirus Iowchi Cracoviensis» [12, с. XLIV, № 626] — син Святослава та онук колишнього краківського палатина. У цьому випадку слова М. Фрідберга про те, що «сини та й загалом нащадки Святослава невідомі» [36, с. 58], слід сприймати щонайменше критично.

⁷ Гадаємо, цей «Mstislaus de Grazsoo» тотожний урядникові «Mstislaus uxillifer Cracoviensis», занотованому в акті Болеслава Сором'язливого та його матері Гримислави 21 червня 1250 р. [12, с. 37, № 31].

Складніше встановити руську генезу згаданого між 21 березня — 31 серпня 1175 і 28 червня 1203 рр. у документах вроцлавських князів Болеслава Високого та його сина Генріха Бородатого якогось Ярослава («Hierozlaus», «dapifer», можливо «comes») [11, с. 78, № 92; 40, с. 136—137, № 55; 41, с. 12, 132, табл. 14]⁸. Це також могло пояснюватися шлюбом князя Болеслава зі Звениславою Всеволодівною, укладеним близько 1141 / 1142 рр., та народженням у цьому союзі 1145 / 1146 рр. сина Ярослава, номінованого 1198 р. на вроцлавське єпископство [43, с. 1; 44, с. 77—78]⁹. Що цікаво, серед невінченосної знаті земель П'ястів XIII ст. носії імені «Ярослав» практично невідомі за межами Сілезії¹⁰ й Великої Польщі¹¹.

Властивим руському князівському іменослову та нетиповим для володінь П'ястів було також ім'я «Борис». У 1220—1247 рр. при дворі мазовецького князя Конрада і його руської дружини Агафії Святославни зустрічаємо підконогошого Бориса [25, с. 202, № 206; с. 552, № 461; с. 568, № 475]. На відміну від більшості інших руських невінченосних еліт при дворах П'ястів, життя котрих незнане літописам, цього Бориса обережно можна ототожнити зі згаданим улітку — восени 1262 р. вельможею на службі князів Романовичів [51, с. 434—436].

⁸ При дослідженні цієї постаті М. Цетвінський спирається на документ вроцлавського єпископа Ципріяна від 1 березня 1202 р., де серед свідків фігурує якийсь «Jarach» [40, с. 219, № 90; 13, с. 57, № 83; пор.: 42, с. 206—207].

⁹ Ідеться про хронологічно першого напіврусина, котрий став католицьким владикою [45, с. 294, прим. 9—16]. До кінця XIII ст. католицьких ієрархів у володіннях П'ястів, названих Ярославими, більше не зафіксовано.

¹⁰ У 1222—1232 рр. синами Горислава («Gorislaus», за іншою версією — «Sderislaus») в низці актів згадані «Jaroslaus» («Jeroslaus») та «Busdech» («Bozdech»), котрі входили до оточення вроцлавського і краківського князя Генріха Бородатого [11, с. 134, № 252; с. 185, № 374; с. 190, № 395; пор.: 13, с. 172, № 236]. Так, упродовж 1239—1262 рр. в оточенні опольських князів Мешка й Володислава занотовані комес «Chotes» («Hotec») та на різних урядах його брат «Jaroslavus» [30, с. 106—107, № 165—166; с. 115, № 180; с. 311, № 210; с. 137, № 226; с. 146—147, № 242—244; с. 167, № 277; с. 171, № 284; с. 186, № 310; с. 279, № 437; 46, с. 100, № 142; с. 144, № 213; с. 157, № 235; с. 178, № 269; с. 183, № 277; с. 353, № 561]. М. Цетвінський не певен, чи всі зафіксовані особи належали до роду Погожелів [41, с. 27, 38—39, 132].

¹¹ Уперше, здається, особа з таким іменем, як суддя міста Каліша, відома серед свідків виданого між 24—29 квітня 1242 р. фальсифікату князів Пшемисла I й Болеслава Побожного [47, с. 195, № 232; 48, с. 80, № 9; пор.: 49, с. 46], а також датованого 3 липня 1247 р. документа Пшемисла I [47, с. 221, № 264]. Його ж помилково, на нашу думку, ідентифікують з Ярославом сином Хвала, плутаючи й з іншим сином Хвала — Ярошем («Iarostius», «Iarostius Posnaniensi?», «comes Iarostius», «Iarostius filius Phalonis/Falonis», «Iarostius iudex curie»), добре знаним урядником Каліша і Гнезна під 1267 р. («Jaroslaus filius Chwalonis» [48, с. 88, № 16, прим. 14; пор.: 49, с. 46, 79]). 7 квітня 1246 р. в оточенні князя Пшемисла I фігурував якийсь рицар Ярослав («miles Iaroslaus» [47, с. 212, № 251]), можливо тотожний згаданому при тому ж володареві 1252 р. «presentibus viris nobilibus Gerlaco et Ieroslaw fratres suo» [47, с. 273, № 306]. В документі Богуміла з Турки від 21 квітня 1282 р. зафіксований ще якийсь «comes Iaroslaus de Zamoczino», навряд чи тотожний згаданому вище [47, с. 475, № 506]. «Jaroslao de Lippe» бачимо 1294 р. серед свідків укладення одного з документів князя Пшемисла II [50, с. 59, № 47] і т. д.

Серед невінченосної знаті у землях П'ястів украй рідко трапляються носії імені «Василь». Для Русі це ім'я як хрестильне й особове добре знане від часів Володимира Святославича. 1 серпня 1228 р. в дипломі опольського князя Казимира, виданому в Рибніку, читаємо про батька віцестольника Миколи — Василя («Nicolaus filius Vasilli subdapifer») [52, с. 17, № 11; 11, с. 173, № 337; пор.: 53, с. 27]¹². Обидва згадані серед свідків укладеного 2 жовтня 1232 р. князем Генріхом Бородатим акта, де Василь занотований ловчим («venator») [11, с. 190, № 395]. Також у датованому 24 серпня 1295 р. документі сина Земовита I мазовецького князя Болеслава серед його урядників зустрічаємо віцескарбника Черської землі Василя («Waysszilone succamerario eiusdem terre») [55, с. 94, № 99, прим. 6]¹³. Зі смертю Болеслава його ж щонайменше шість разів фіксуємо серед наближених князя Тройдена. При цьому до кінця 1313 р. (один із датованих актів — 28 квітня) він ще залишався віцескарбником («Waysil» або «Waszil subcamerarius»), а вже від 1314 р. (до 19 червня) за наказом нового господаря став черським каштеляном («Waysil castellanus», «Vazil castellanus», «Wasil castellanus Cirmensi», «Woysil castellanus») [55, с. 137, № 138; с. 139, № 141; пор.: С. 141, № 143]. Каштелянія занотована за ним 30 травня 1326, 30 червня 1327, 12 грудня 1338 рр. [55, с. 184, № 184; с. 190, № 190; с. 232, № 226] — фактично до самої смерті Тройдена 13 березня 1341 р. Відомо, що обидва володарі побралися з руськими князівнами: Болеслав між 1251—1255 рр. з Переяславою (можливо, Данилівною), а Тройден — не пізніше 1309 р. з Марією Львівною¹⁴. Втім синхронізувати відомості про урядника Василя на службі мазовецьких князів зі свідченнями літописання не вдалося.

З високою долею ймовірності руськими містянами Кракова були занотовані в 1318—1349 рр. [58, с. 50—51, 96, 122, 163, 180] Сташко Васильович («Stasco Vassilowicz», «Staschko Wassilowicz») та згаданий під 1342 р. Станіслав, «прозваний Василем» («Stanyslaus dictus Wassilo») [58, с. 155].

Нетиповим для невінченосних еліт П'ястів було ім'я «Дмитро», носія котрого («Dimitrio Subagazone») зустрічаємо в одному з документів ленчицького й куявського князя Володислава Локетка (пом. 1333 р.) за 1 травня 1275 р. [54, с. 97, № 56]. Містянином Кракова руської генези обережно можемо вважати згаданого під 1340 р. Миколу Дітмаровича (Дмитровича) («Nycolaus Dytmarowicz») [58, с. 150].

Тут навряд чи є сенс піддавати ретельному аналізу східнохристиянські та загальнослов'янські особові імена (Богдан, Дедько, Іван, Мирон, Олесько, Семен), відомі, як виявляється, не тільки в Русі, а й у Польщі, чому ми вже приділяли увагу, відзначивши складність цієї проблеми [59, с. 359—375].

¹² До слова, 1216 та 25 квітня 1251 рр. бачимо одного й того ж ченця, носія імені «Vasilius» (вочевидь отриманого вже після висвячення), при виконанні різних обов'язків і функцій обителі міста Тшемешна [54, с. 82, № 86; с. 254, № 292].

¹³ Упорядники не запропонували жодних версій його походження, лише навели уряди, які той обіймав. Не бачимо нічого на цю тему й у сучасніших дослідженнях [56, с. 114, 153].

¹⁴ Див. останні статистичні підрахунки та дискусії з приводу філіації наречених [3, с. 108, прим. 34—37; с. 121—122, прим. 126—131; пор.: 57, с. 69—76].

«Ruthenus», «Ruthena»

Безперечно, перше, що спадає на думку при зустрічі із записом «Ruthenus» — перед нами особа руського походження. Дійсно, латиномовне історієписання узагальнено саме так позначало вихідців із Русі, підтвердженнь чому дуже багато. Втім у випадку індивідуальних артикуляцій це не завжди так однозначно.

До руських містян Вроцлава можемо зарахувати занотованих у некролозі абатства Св. Вінцентія анонімних русина («Rutenus», можливо на ймення «Сомога») та русинку («Ruthena»), час смерті котрих датувався другою половиною XIII ст. [60, с. 682, 688]. У середині XIII — першій третині XIV ст. вроцлавські міські книги містили різнопланові записи про щонайменше кілька родин русинів («Rutheni»). Згадані 1254 р., 17 жовтня 1261, 20 січня 1262, 31 серпня 1264, 4 травня 1275 або 1276, 4 травня 1280 рр. «Ditmarus Ruthenus» (або «Dithmarus Rutenus») [61, с. 2; 46, с. 238—239, № 367; с. 315—316, № 490; 62, с. 180—181, № 267] і, відповідно, 17 вересня 1263 р. «Dauid Ruthenus» [46, с. 298—299, № 452; пор.: 63, с. 29, 48, 59; 64, с. 13; 65, С. 242—243] — здається, протопласти цих сімейств. Однак подальше їх тісне співжиття у цьому й інших мультикультурних (із переважаючим сілезьким і німецьким) міських середовищах наклало помітний відбиток на іменослов народжених у мішаних шлюбх дітей. Так, Матвій Русин («Matheus Ruthenus», тут і далі перша згадка — 1309 р.) [61, с. 7; 66, с. 280, № 3468], Петро Русин («Petrus Ruthenus», 1309 р.) [67, с. 31; 61, с. 8—9; 66, с. 180, № 3163; 68, с. 7, № 4623; с. 35, № 4725; с. 56, № 4810; с. 58, № 4816], Павло Русин («Paulus Ruthenus», 1330 р.) [69, с. 11, № 6063], Андрій Русин («Andreas Ruthenus», 1336 р.) [70, с. 84, № 5610; 69, с. 8, № 6055; с. 11, № 6063; с. 44, № 6174], Микола Руссо (?), гадано Русин («Nicolaus Russo» (?), 1344 р.) [71, с. 55, № 142] зі Вроцлава, Петро Русин («Petrus Ruthenus», 1325 р.) з Битома [72, с. 355—366, № 1044] чи Ганко (Іван або Іванко) Русин («Hanko Ruthenus», 1355 р.) з Олави [73, с. 15, № 14] поряд із руським предикатом мали загальноновживані християнські імена. Щодо походження цих людей сумнівів менше. Однак занотовані 26 червня 1319 р. віцевійт Ниси Альберт Русин («Albertus Ruthenus») [74, с. 125, № 3928; пор.: 75, с. 112], мешканці Вроцлава Герман Русин («Hermanus Ruthenus», 1318 р.) [74, с. 77, № 3781; 70, с. 84, № 5610; с. 178, № 5964], Генріх Русин («Henricus Ruthenus», 1336 р.) [70, с. 84, № 5610; 69, с. 8, № 6055; с. 11, № 6063; с. 44, № 6174] — наочні свідки германізації їхніх власних та сімей інших прибулих із Русі купців. Дітям Петра Русина, до прикладу, було надано імена Іоанн (1338 р.), Оттон (1338 р.), Мехтильда [69, с. 6, № 6044; с. 11, № 6063; пор.: 63, с. 77].

Чітко зафіксований руський предикат («Ruthenus») бачимо й щодо містян Кракова першої половини XIV ст. До таких упродовж 1313—1330 рр. точно залічуємо неодноразово згаданого міського райцю та лавника Миколу Русина («Dominus Nicolaus Ruthenus») [39, с. 213, № 178; 58, с. 30, 41, 51, 56—57, 86—87, 93, 97, 103—105, 124, 127, 150, 182, 185] і його сина Іоанна («Hanko Ruthenus» [58, с. 150, 163] чи «Iohannes Ruthenus» [58, с. 173, 188]), а та-

кож згаданого 27 березня 1334 р. Петра Русина («*Petrus Ruthenus*») [39, с. 232, № 196]. 15 січня 1341 р. у дипломі Казимира III занотований також сондецький міщанин Микола Русин («*Nicolao Rutheno Ciui de Sandecz*») [39, с. 253—254, № 213].

Не аналізуватимемо тут імовірно проблемні чи можливо хибні, на так званий «руський манер», індивідуальні записи мешканців малопольських і сілезьких міст, чому присвячено короткі фрагменти раніше опублікованих наших статей [76, С. 26; 77, с. 107]. Але при цьому теж відзначимо, що до середини XIV ст. у землях П'ястів за межами міського середовища до представників невінченосної знаті ми не бачимо конкретно вжитих руських предикатів. Це відрізняється, з одного боку, від практик означення прибулих із Русі до Угорського королівства представників еліт [78, с. 100—122], а з іншого — від нового досвіду ідентифікації руських прибульців у Польщі середини — другої половини XIV ст. (див. нижче).

«*Genere Ruthenus*»

Практика ведення сілезьких і малопольських міських книг із невідомих нам причин спонукала впорядників часом акцентувати руське коріння окремих городян, уживаючи форми «*genere Ruthenus*». В одному з актів від 27 лютого 1338 р. зустрічаємо її на позначення синів вроцлавського мешканця Петра Русина — Андрія й Генріха [69, с. 8, № 6055]. Аналогічно у Кракові «*genere Ruthenus*» згаданий руський за походженням житель Микола [58, с. 37]. Це не означає, що коріння інших оселених тут купців із Русі було сумнівним. Радше йшлося про окремі специфічні акценти ведення міських книг. І знову ж таки, за межами міського середовища такого типу записів немає.

«*Dictus Ruthenus*»

Вірогідно, саме такого ж специфічного способу нотування міськими впорядниками — «прозваний Русин / Руським» («*dictus Ruthenus*»), під яким бачимо вже згаданого Миколу Русина з Кракова [58, с. 87]. Саме як «*dictus Ruthenus*» в акті вроцлавського єпископа Збилута від 3 лютого 1367 р. записаний мешканець міста Вольбужа Петро [79, с. 203—204, № 798]. Свого часу ми проаналізували чи не більшість із відомих ідентифікацій типу «*dictus*» в Угорському королівстві XIV ст. [78, с. 134—160] Частина з них могла викликати справедливі сумніви [80, с. 1024]. Але у запропонованих вище двох випадках ці сумніви відсутні. Принаймні ми точно маємо справу з містянином Кракова Миколою Русиним, відомим ще як «*genere Ruthenus*» та просто «*Nicolaus Ruthenus*». «Прозвані русинами» — це також лише й винятково містяни. За межами міських поселень у володіннях П'ястів таких записів не фіксуємо.

«De Russia»

Історієписання та ведення офіційного діловодства у землях П'ястів віддзеркалювали певні алюзії в бік Русі уживанням форми «de Russia». Як і форми «genere Ruthenus» чи «dictus Ruthenus», зустрічаємо її нечасто. В такий спосіб у німецькомовних (на той час) міських книгах Кракова 1310 р. занотовані Дітріх та Альбрехт із Русі («dyterich von ruzsen... vnde sinen kynden albrecht vnde ertmunde») [58, с. 14], а 1313 р. — Герман із Русі («Hermannus de Russia») [58, с. 31]. Із ліквідацією засилля німецьких еліт у краківському магістраті 1312 р., впродовж 1313—1325 рр. один із названих вище міщан уже записаний латиною як Теодор із Русі («Theodricus de Russia») [58, с. 33, 78]. Відомо у 1320 р. про вікарія Петра з Русі (а також, можливо, Альберта, котрий не мав характерного руського означення, але був згаданим поряд із ним) у Стшельні («Petrus de Russia et Alberto vicariis in Strelin») [81, с. 188].

Утім якщо у випадку еліт Сілезії й Малої Польщі форма «de Russia» потрапляла до міських книг «на марші» та вказувала на реальних учасників життя міст, одного разу бачимо її вживання постфактум за межами міського середовища. Так за значно пізніше укладеними «Каталогами краківських єпископів» і працями польського хроніста XV ст. Яна Длугоша було названо краківського впродовж 1292/1293—1295 рр. єпископа Прокопа («hic ortus de Russia») [82, с. 33, 182, 288; 32, с. 347]. Вперше про його руське коріння йшлося в редакції каталогів, упорядкованій Яном із Домбрувки [82, с. 27]. Наступні нотатки IV Свентокшицької, V Домініканської, Люблінської, Віслицької редакцій і каталогів Я. Длугоша традиційно датовані XV—XVI ст. [82, с. 49, 75—76, 107, 128—129, 283; 83, с. 406—407]. Однак прижиттєвих натяків на руське коріння цього архієрея не маємо. За життя Прокіп згаданий у різній формі кровноспоріднених відносин до князів Болеслава Сором'язливого¹⁵ й Лешека Чорного¹⁶. Шляхом генеалогічних підрахунків ми свого часу дійшли висновків про належність Прокопа до родини колишнього галицького князя Ростислава Михайловича [45, с. 294—298; 85, с. 99—129].

¹⁵ «гідному поваги мужеві, нашому канцлерові та найдорожчому родичеві панові Прокопові [...] згадане село Czystebrzegi» («honorabilis uiri domini Procopij, nostri cancellarij ac nepotis karissimi [...] prefatam villam Czystebrzegi») [39, с. 112, № 94]. Що цікаво, вже за три місяці, 13 травня 1278 р., при врегулюванні умов передачі у власність канцлера Прокопа села Бавол Болеслав Сором'язливий не згадав про родинні зв'язки з ним (див.: Archiwum i biblioteka krakowskiej kapituły katedralnej na Wawelu. Katalog dokumentów pergaminowych. Perg. 66).

¹⁶ «родич згаданому краківському князеві» («cognatus predicti ducis Cracouiensis») [84, с. 119, № 86].

«De Ladimiria», «dictus de Ladimiria»

На тлі кількох прикладів наведених вище форм «de Russia» (чи «von ruzcen») надзвичайно цікаві випадки нотування окремих осіб «de Ladimiria» (з Володимирії / з Володимира), «dictus de Ladimiria» (прозваний із Володимирії / Володимира). Найчастіше так записаний церковний урядник, канонік, писар і співак вроцлавського князя Генріха VI Доброго — Іоанн («Johann» / «Johannes»). Уперше він постає 13 лютого 1320 р. в одному з Генріхових актів у переліку свідків [74, с. 151, № 4023]. Інші документи князя в той чи інший спосіб дублюють афіліацію Іоанна «de Ladimiria». Так ми про нього читаємо під 12 березня, 8 травня (тут: Іоанн «von Ladimir») та 26 липня 1321 р., 1323 р. [86, с. 30, № 50], 13 червня 1324, двічі між 29 вересня — 6 жовтня 1326 рр. [74, с. 174—175, № 4101; с. 178, № 4116; с. 188, № 4146; с. 249, № 4357; с. 310, № 4571; пор.: 87, с. 171, прим. 1], між 21—28 січня 1328 (позначений як Іоанн «von Ladimir») [68, с. 34, № 4722], двічі як Іоанн «de Ladymuria» або ж «de Ladimiria» незадовго до смерті свого сюзерена — у травні — червні 1335 рр. [70, с. 49, № 5460]. Він добре відомий із папських булл від 26 жовтня 1322 («Johannes dictus de Ladimir»), 29 жовтня 1325 («Johannes dictus de Ladimiria»), 3 листопада 1326 рр. («Johannes de Ladimiria») [88, с. 224—225, № 162—263; с. 242, № 190; 89, с. 226, № 352; 74, с. 282, № 4485].

Зі включенням Вроцлава до складу Чеського королівства по смерті Генріха VI 24 листопада 1335 р., Іоанна в різних церковних справах згадано під 24 листопада 1337 [70, с. 187, № 6002], 16 вересня 1338, 4 лютого 1339 рр. [90, с. 27, № 15]. Каноніком вроцлавської церкви він постає 15 червня 1341, 16 вересня, 11 та двічі 14 грудня 1342 рр. [69, с. 36, № 6150; 91, с. 172, № 6614; с. 268, № 6921; с. 285, № 6970; с. 287—288, № 6979—6980]. Користувачем церковних доходів («praebenda») «Johannes de Ladimiria» зафіксований упродовж 1335—1342 рр. [92, с. 358]. Останні згадки про нього як виконувача обов'язків спершу віцеплебана, а згодом віцearchіпресвітера церкви Діви Марії у Кракові — від 21 листопада 1347 та 28 березня 1349 рр. [93, с. 36, № 52; с. 45, № 67]. На наш погляд, ішлося про людину латинського конфесійного середовища, яка народилася або тривалий час мешкала у волинському Володимирі, з невідомих нам причин покинувши його до 1320 р. Здобувши відповідну освіту, висвячення, авторитет Іоанн «de Ladimiria» зробив кар'єру за умов складних міждинастичних зв'язків Люксембургів із П'ястами та подальшого включення Сілезії до складу Чехії [94, с. 50—63].

Вірогідно, такого ж штибу доля Миколи з Володимирії / Володимира («Nicolai de Ladimiria»), занотованого під 1361 р. [95, с. 19, прим. 1]. При цьому маємо відзначити відсутність у землях П'ястів до середини XIV ст. схожих афіліацій за вихідцями з Києва, Чернігова, Галича, Львова, Луцька або Холма (не кажучи про міста Залісся, звідки до країн латинського Заходу емігрує, здається, взагалі не проникали). Подібні нотування стали повсякденністю міських записів із другої половини XIV—XV ст.

Особи на ймення «Ruz» / «Rus», «Russota», «Ruso», «Rusco»

Попри очевидну складність ідентифікації не можемо оминати кількарразове нотування у землях П'ястів осіб різного соціального статусу з іменами типу «Ruz» / «Rus», «Russota», «Ruso», «Rusco». Фонетично схожі імена відомі й в Угорському королівстві, на що ми вже звертали увагу [78, с. 160—180].

В конфірмації папи Інокентія II (пом. 1143 р.) Гнезненському архієпископству від 7 липня 1136 р. подавався перелік держателів земель села Гроховиська, серед яких записаний Руз(с) («Ruz») [25, с. 43, № 54]. За цією ж конфірмацією серед місцевих селян зафіксовані «Руссота з синами і братами» («Russota cum filiis et fratribus») [25, с. 46—47, № 54; пор.: 47, с. 13, № 7]. В акті мазовецького князя Конрада своєму синові Болеславу, виданому 1240 р. у Вишограді, міститься перелік належних червінському монастиреві селян с. Хмелево («de villa Hmew»), звільнених місцевим абатом від служби. Другими тут занотовані «Русо з братом Патом / Патком» («Ruso cum fratre Patkoni») [55, с. 356, № 343]. Під 24 липня 1333 р. в акті-дозволі на будівництво двоколісного млина, виданому чхувським вйтом Воїславом певному Миколаєві, як колишній віцевійт міста фігурував Руско («Rusco») [96, с. 37, № 31].

* * *

Отже впродовж винесеного у хронологічні рамки статті періоду відзначаємо кілька форм ідентифікацій руських (та ймовірно руських) поселенців у землях П'ястів. Маркером їх пошуку слугують руські династичні князівські імена, які з XII ст. прорили до іменослова невінченосних еліт польських земель, зокрема й за результатами матримоніальних зв'язків. Носіями цих імен у першому поколінні були особи напівдинастичного походження, члени їхніх родин у наступних поколіннях та, вірогідно, прибулі з Русі представники знаті, не відзначені додатковими предикатами. Індивідуальні нотування на позначення окремих осіб, а саме «Ruthenus», «genere Ruthenus», «dictus Ruthenus», прорили до писемних джерел від середини XIII ст. та фіксувалися винятково за жителями міст. Це, швидше за все, пов'язувалося зі специфікою функціонування міського самоврядного середовища, в якому ці предикати маркували окремі групи купців за їхнім походженням, культурно-конфесійною належністю чи специфікою й напрямками торгівельної діяльності. Форма «de Russia» зустрічалася рідше за попередні, і в міському вимірі, наскільки можемо припускати, не була настільки переконливим маркером походження особи з Русі. В єдиному з випадків її посмертного використання щодо краківського єпископа Прокопа йшлося про його руську генезу, не відзначену за життя очевидно через специфіку духовного сану. З першої половини XIV ст. нотуємо спорадичні афіліації не за Руссю у цілому, а за деякими містами або ж землями. Найбільш відомий приклад церковного урядника на службі князя Генріха VI Доброго — Іоанна «de Ladimiria». Афіліації за іншими руськими містами виникнуть пізніше, що не є предметом нашої уваги у цій статті.

Із середини XIV ст. владу Казимира III у здобутих ним руських землях визнавали або ж у пошуках кращих умов життя до нього на службу поступово прибували дедалі більше представників руських еліт. Це не дивно, адже на тлі династичної кризи у володіннях Романовичів саме польському монархові вдалося у квітні 1340 р. здобути столичний Львів, вивезти до Кракова королівську скарбницю руської родини. До Польщі було відведено й частину львівських міських еліт [4, с. 44, прим. 75]. Кількарічне врядування старости Руської землі Дмитра Дедька лише ненадовго покращило ситуацію. Тому відтік руської знаті в пошуках кращих перспектив виглядав природним. Королівська адміністрація постійно вдосконалювала окремі елементи діловодної практики. Впродовж 1350—1360-х рр. це спричинило різке збільшення кількості руських індивідуалізацій. Мова, зокрема, про жидачівського старосту Петра Русина, прозваного Івановичем («*Petrus Ruthenus dictus Yuanovicz*», «*Petrus de Zidaczow*») [39, с. 299, № 255; 79, с. 203, № 797], Івона (Івана?) Русина, прозваного Лоєм зі Скажешова («*Juon dictus Loy Ruthenus*», «*Iwanus dictus Loy de Skarzeszow*») [97, с. 17, № 5] та вірогідно його сина Ходка Лоевича («*Chodko Loewicz*») [98, с. 96, № 946], Івона (Івана?) Русина, прозваного Варом («*Jwon Ruthenus dictus War*») [99, с. 134, № 1405], Ходка, Петра й Осташка Русинів («*Chodco, Petrus et Ostacho Ruthenos*») [79, с. 88—89, № 701], Ничка Русина з Фрідріхова («*Niczko Ruthenus de Fridrichow*») [96, с. 144, № 110], віцескарбника і маршалка Польського королівства Дмитра з Русі («*vicethesaurarius, regni Poloniae marschalcus Dimitrus de Russia*») [100] та ін. Відзначаємо за русинами й інші окреслення, як-от Волчко з Дороговижа («*Wolczko de Drohovicz*») [97, с. 17, № 5], Ходко Матвійович із Хлопчиць («*Chodko Mathuteiowicz de Chlopczyce*») [79, с. 137—138, № 737], Вах(ч)о Тептюкович із Тисмениці («*Vacho(n) Therphuch de Tismienicza*») [79, с. 202—203, № 797], Дмитро син Матвія, прозваний Калдофович («*Dimitrius filius Matphei dicti Kaldoffowicz*») [79, с. 145—146, № 743] і, можливо, його родич Івашко Кадолфович («*Iwaszko Kadolfowicz*») [98, с. 96, № 946], Ходко з Библа («*Chotko de Byblo*») [101, с. 6, № 5; 79, с. 146, № 743; 98, с. 96, № 946], Гліб Д(і)ворскович («*Gleb Diuorskowicz*», «*Hlib Dworskowycz*») [79, с. 146, № 743; 98, с. 96, № 946; с. 158, № 1005], Яцко прозваний Слунечком із Розбіра («*Jacko dictus Sloneczko*», «*Sluneczco de Rosbora*») [97, с. 17, № 5; 98, с. 108—109, № 958] та вочевидь його родич Костко Слонечкович («*Kostko Sloneczkouicz*») [79, с. 146, № 743] і багато інших, кого в урядницькій номенклатурі часом нотували як бояр [98, с. 96, № 946]. Хронологічно зафіксовані постаті виходять за рамки цієї статті. Та ми все ж уважаємо за необхідне продемонструвати різку зміну парадигми застосування руських окреслень до нової знаті в територіально збільшеному політичному тілі Польського королівства. Це дозволяє відчутти зміни, що настали після поступового входження частини держави Романовичів (неінституціалізованого королівства Русі) до складу володінь Казимира III і його небожа короля Угорщини й Польщі Людовика I з династії Анжу.

І на завершення, окрім уже зроблених вище, напрошуються деякі додаткові зіставлення щодо руської термінології в латиномовних джерелах Угорського й

Польського королівств. Перш за все, ми не зустрічаємо у землях династій Арпадів та Анжу XI—XIV ст. жодних руських містян, сталих колективів руських купців, які у чималій кількості присутні в Малій Польщі та Сілезії. Причому саме ці міські колективи масово маркували прибулих із Русі чи пов'язаних із нею торговельними контактами у властивий спосіб — «Ruthenus» або «de Russia». По-друге, практично всі позначені офіційною документацією Угорського королівства «Rutheni» — це представники двору, знать із великим землеволодінням або власники іншого майна, посідачі різних урядів, починаючи вже з XII ст. [78, с. 77—133]. Обсяг свідчень про руських прибульців до Угорщини більший. Він краще синхронізується з літописанням. Це може свідчити про загалом кращі для руських поселенців перспективи в багатших землях королівських династій Арпадів та Анжу, аніж у підконтрольних П'ястам, зокрема на сусідній із Волиню, але доволі бідній Мазовії. Водночас відзначимо відсутність в Угорському королівстві будь-яких афіліацій із попереднім місцем проживання прибулих із Русі — Києва, Чернігова, Володимира, Галича, Львова. Натомість у Сілезії, як бачимо, щонайменше двічі занотовано осіб «de Ladimigia». Утім аналіз топонімії дозволяє стверджувати, що вихідці з Русі як бранці, силоміць переселені селяни, втікачі тощо прибували на постійне місце проживання до обох країн. Не виключено, що частина з них мала імена типу «Ruth», «Rus», «Ruz», які бачимо й у володіннях П'ястів, і в Угорському королівстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Benyskiewicz, K. Piastowie i Rurykowice. Polsko-ruskie stosunki polityczne od X do połowy XII wieku. Zielona Góra, 2020. 398 s. [in Polish].
2. Holovko, O. Rus' i Polishcha v mizhnarodnomu zhytti Yevropy (X — persha polovyna XIII st.). Kyiv, 2021. 600 s. [in Ukrainian].
[Головко О. Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X — перша половина XIII ст.). Київ, 2021. 600 с.].
3. Voloshchuk, M. Ruthenian-Polish matrimonial relations in the context of the inter-dynastic policy of the house of Rurik in the 11th—14th centuries: selective statistical data. *Codrul Cosminului*. 2019. XXV. (1): 95-126.
4. Voloshchuk, M. Goroda Rusi v voyennykh operatsiyakh Piastov protiv Rurikovichey (XI — seredina XIV vv.). Ch. 1. *Oblicza Wojny*. Red. T. Grabarczyk, M. Pogońska-Pol. Łódź, 2021. (4): 27-52 [in Russian].
[Волощук М. Города Руси в военных операциях Пястов против Рюриковичей (XI — середина XIV вв.). Ч. 1. *Oblicza Wojny*. Red. T. Grabarczyk, M. Pogońska-Pol. Łódź, 2021. Т. 4: Miasto i wojna. S. 27—52].
5. Voloshchuk, M. Goroda Rusi v voyennykh operatsiyakh Piastov protiv Rurikovichey (XI — seredina XIV vv.). Ch. 2. *Oblicza Wojny*. Red. W. Jarno, J. Kita. Łódź, 2021. (5): 57-74 [in Russian].
[Волощук М. Города Руси в военных операциях Пястов против Рюриковичей (XI — середина XIV вв.). Ч. 2. *Oblicza Wojny*. Red. W. Jarno, J. Kita. Łódź, 2021. Т. 5: Miasto i wojna. S. 57—74].
6. Voloshchuk, M. The Ruthenian (Rusian) captives of the Piasts from the eleventh to fourteenth centuries. *World of the Slavs*. Eds. A. Jusupović, A. Paroń, A. Vukovich. Leiden;

- Boston, 2024. (1): Christian Rus in the Making. Politics and Culture, Textual Production: 353-367.
7. Gallus, Anonymus. *Gesta Principum Polonorum*. Translated annotated by P.W. Knoll and F. Schaer with a preface by Th.N. Bisson. *Central European Medieval Texts*. General editors J.M. Bak, U. Borkowska, G. Constable, G. Klaniczay. Budapest; New York, 2003. V. 3. 385 s. [in Latin and English].
 8. Nosenko, A. Ruskie książęta-wygnañcy w polityce zagranicznej Piastów w XI w.: Praca dyplomowa. Kraków, 2018. 58 s. [in Polish].
 9. Nosenko, A. Konstantin “Ryazanskiy” i Yevstafiy Konstantinovich: k voprosu o kniazheskom proiskhozhdenii i rodstvennykh svyazyakh. *Colloquia Russica*. Eds. V.Nagirnyy, A. Me-siarkin. Kraków; Bratislava: Uniwersytet Jagiełłoński, 2015. Ser. I (5): Rus’ a sredná Európa v 11 až 14 st. Publikácia z piatej medzinárodnej konferencie, Spišská kapitula, Slovensko 16-18 Október, 2014: 161-172 [in Russian].
[Носенко А. Константин «Рязанский» и Евстафий Константинович: к вопросу о княжеском происхождении и родственных связях. *Colloquia Russica*. Eds. V. Nagirnyy, A. Me-siarkin. Kraków; Bratislava: Uniwersytet Jagiełłoński, 2015. Ser. I. V. 5: Rus’ a sredná Európa v 11 až 14 st. Publikácia z piatej medzinárodnej konferencie, Spišská kapitula, Slovensko 16—18 Október, 2014. S. 161—172].
 10. Litvina, A., Uspenskiy, F. Vybor imeni u russkikh kniazey v X—XVI vv.: Dinasticheskaya istoriya skvoz prizmu antroponomiki. Moscow, 2006. 904 s. [in Russian].
[Литвина А., Успенский Ф. Выбор имени у русских князей в X—XVI вв.: Династическая история сквозь призму антропонимики. Москва, 2006. 904 с.]
 11. *Codex diplomaticus Silesiae*. Ed. C. Grünhagen. Breslau, 1884. 7: Regesten zur Schlesischen Geschichte. Th. 1: Bis zum Jahre 1250. 403 p. [in Latin and German].
 12. *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*. Ed. F. Piekosiński. Kraków, 1886. 2: 1153-1333. 374 s. [in Latin].
 13. *Schlesisches Urkundenbuch*. Ed. H. Appelt. Wien; Köln; Graz, 1971. 1: 971-1230. 424 S. [in Latin].
 14. *Magistri Vincentii dicti Kadłubek, Chronica Polonorum*. Ed. M. Plezia. *Monumenta Poloniae Historica*. Ser. II. Kraków, 1994. 11. 214 p. [in Latin].
 15. Mistrza Wincentego Kronika polska i jej skrócenie przez bezimennego dopełniacza kroniki Mierzwy zrobione. *Monumenta Poloniae Historica*. Ed. A. Bielowski. Lwów, 1872. 2: 192-454 [in Latin].
 16. Mistrz Wincenty Kadłubek. Kronika polska. Przeł. i oprac. B. Kürbis. Wrocław, 2003. 267 s. [in Polish].
 17. *Chronica Poloniae Maioris*. Ed. B. Kürbis. *Monumenta Poloniae Historica*. Ser. nova. Warszawa, 1970. 8. 251 p. [in Latin].
 18. *Kronika Boguchwała i Godysława Paska*. *Monumenta Poloniae Historica*. Ed. A. Bielowski. Lwów, 1872. 2: 454-600 [in Latin].
 19. Długossii, J. *Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae*. Eds. S. Budkowa etc. Warszawa, 1973. 5-6. 438 p. [in Latin].
 20. Voitovych, L. Kniazha doba na Rusi: portrety elit. Bila Tserkva, 2006. 782 s. [in Ukrainian].
[Войтович Л.В. Княжа доба на Русі: портрети еліти. Біла Церква, 2006. 782 с.]
 21. Cetwiński, M. Piotr Włostowicz, czy Piotr Rusin? *Śląski Kwartalnik Historyczny*. *Sobotka*. 1974. 29 (4): 429-443 [in Polish].
 22. Monikowska, H. Princeps fundator w przedłokacyjnym Wrocławiu: Od Piotra Włostowicza do Henryka Brodatego. *Fundacje i fundatorze w średniowieczu i epoce nowożytnej*. Red. E. Opaliński, T. Wislicz. Warszawa, 2000: 37-57 [in Polish].
 23. Wenta, J. Tradycja o Piotrze: Na marginesie jednej z wielkich dyskusji. *Scriptura custos memoriae: Prace historyczne*. Red. D. Zyrodek. Poznań, 2001: 523-538 [in Polish].

24. Bieniak, J. Polska elita polityczna XII wieku (część III A. Arbitrzy książąt — krąg rodzinny Piotra Włostowicza). *Spółeczeństwo Polski średniowiecznej: Zbiór studiów*. Red. S. Kuczyński. Warszawa, 1990. 4: 13-107 [in Polish].
25. Codex Diplomaticus et Commemorationum Masoviae Generalis. Ed. J.K. Kochanowski. Warszawa, 1919. 1. 602 p. [in Latin].
26. Bieniak, J. Ród Łabędziów. *Genealogia: Studia nad wspólnotami krewińczymi i terytorialnymi w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. J. Hertl, J. Wroniszewski. Toruń, 1987: 9-31 [in Polish].
27. Wroniszewski, J. Świętosław. *Polski Słownik Biograficzny*. Red. D. Ścisła, K. Śliwka. Warszawa; Kraków, 2015. 51 (4): 544-545 [in Polish].
28. Wójcik, M. Ród Gryfitów do końca XIII w. Pochodzenie — genealogia — rozsiedlenie. Wrocław, 1993. 123 s. [in Polish].
29. Ożóg, K. Świętosław. *Polski Słownik Biograficzny*. Red. D. Ścisła, K. Śliwka. Warszawa; Kraków, 2015. T. 51 (4): 555-557 [in Polish].
30. Schlichesches Urkundenbuch. Ed. W. Irgang. Wien; Köln; Graz, 1978. 2: 1231-1250 [in Latin].
31. Diplomata Monasterii Clarae Tumbae prope Cracoviae. Przedm. E. Janota. Kraków, 1865. 290 s. [in Latin].
32. Długossii, J. Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae. Eds. S. Budkowa etc. Warszawa, 1975. 7-8. 438 s. [in Latin].
33. Urzędnicy małopolscy XII—XV w.: Spisy. Oprac. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora etc. *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej*. Red. A. Gąsiorowski. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1990. T. 4: Małopolska (województwa krakowskie, sandomierskie i lubelskie). 377 s. [in Polish].
34. Śliwiński, B. Śmierć wojewody krakowskiego Włodzimierza w walce z najazdem mongolskim w 1241 r. *Gdańskie studia z dziejów średniowiecza*. Gdańsk, 1996. (3): Władcy, mnisi, rycerze: 321-339 [in Polish].
35. Liber mortuorum monasterii Strzelimensis ordinis Praemonstratensis. Ed. W. Kętrzyński. *Monumenta Poloniae historica*. Lwów, 1888. 5. S. 719-767 [in Latin].
36. Friedberg, M. Ród Łabędziów w wiekach średnich. *Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie*. 1924—1925. 7: 1-100 [in Polish].
37. Dombrowskiy, D. Genealogiya Mstislavichyey: Pervoye pokoleniye (do nachala XIV v.). Perv. i vstup. slovo K. Yerusalimskiy, O. Ostapchuk. St Petersburg, 2015. 880 s. [in Russian]. [Домбровский Д. Генеалогия Мстиславичей: Первое поколение (до начала XIV в.). Изд. испр. и доп.; перев. и vstup. слово К. Ерусалимский, О. Остапчук. Санкт-Петербург, 2015. 880 с.]
38. Album paleographicum: tabularum I—XXXI textus. Ed. St. Krzyżanowski. Kraków, 1935. 60 s. [in Latin].
39. Kodeks dyplomatyczny Małopolski. Ed. F. Piekosiński. Kraków, 1876. 1: 1178-1386 [in Latin].
40. Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae. Ed. C. Maleczyński. Wratislaviae, 1956. 1: 971-1204 [in Latin].
41. Cetwiński, M. Rycerstwo Śląskie do końca XIII w. Biogramy i rodowody. Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź, 1982. 232 s. [in Polish].
42. Jurek, T. Die Stadtlokationen auf den Gütern der Herren von Pogarell im 13. Jahrhundert. *Rechtstadtgründungen im Mittelalterischen Polen*. Ed. E. Mühle. Köln; Weimar; Wien, 2011: 205-222 [in German].
43. Maleczyński, K. Jarosław. *Polski Słownik Biograficzny*. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1964—1965. 11 (1) [in Polish].

44. Jasiński, K. *Rodowód Piastów śląskich: Piastowie wrocławscy, legnicko-brzescy, świdniccy, ziebiccy, głogowscy, żagańscy, oleśniccy, opolscy, cieszyńscy i oświęcimscy*. Kraków, 2007. 720 s. [in Polish].
45. Voloshchuk, M. *Katolytskyi yepyskopy z dynastii Riurykovichiv u XII—XIV st. Colloquia Russica*. Red. V. Nagirnyy. Kraków, 2018. Ser. I (8): Religions and beliefs of Rus' (9th-16th centuries). Publication from the 8th International Scientific Conference, Lviv, 5th-8th November, 2017: 291-302 [in Ukrainian].
[Волощук М. Католицькі єпископи з династії Рюриковичів у XII—XIV ст. *Colloquia Russica*. Red. V. Nagirnyy. Kraków, 2018. Ser. I (8): Religions and beliefs of Rus' (9th—16th centuries). Publication from the 8th International Scientific Conference, Lviv, 5th—8th November, 2017. P. 291—302].
46. *Schlesisches Urkundenbuch*. Ed. W. Irgang. Köln; Wien, 1984. 3: 1251-1267 [in Latin].
47. *Codex diplomaticus Majoris Poloniae*. Poznań, 1877. 1: 984-1287 [in Latin].
48. *Diplomata Abbatiae Lubinensis saec. XIII-XV*. Ed. Z. Perzanowski. *Codex diplomaticus Maioris Poloniae*. Varsoviae; Posnaniae, 1975. Ser. nova (1) [in Latin].
49. Bielińska, M., Gašiorowski, A., Łojko, J. *Urzednicy Wielkopolscy XII—XV w.: Spisy*. Red. A. Gašiorowski. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1985 [in Polish].
50. *Codex diplomaticus Majoris Poloniae*. Rec. A. Gašiorowski, H. Kowalewicz. Warszawa; Poznań, 1982. 6: 1174-1400 [in Latin].
51. *Chronica Galiciano-Voliniana (Chronica Romanoviciana)*. Eds. D. Dąbrowski, A. Jusupović. *Monumenta Poloniae historica*. Kraków; Warszawa, 2017. Ser. II (16). 709 p. [in Old Ukrainian].
52. *Codex diplomaticus Poloniae*. Eds. L. Ryszczewski, A. Muczkowski. Varsaviae, 1858. 3. 478 p. [in Latin].
53. *Słownik staropolskich nazw osobowych*. Red. W. Taszycki. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1981—1983. T. 6. 462 s. [in Polish].
54. *Codex diplomaticus Poloniae*. Eds. L. Ryszczewski, A. Muczkowski. Varsaviae, 1847. 1. 367 p. [in Latin].
55. *Codex diplomaticus Masoviae novus*. Ed. I. Sułkowska-Kuraś, St. Kuraś. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1989. 2 (1248-1355). 413 p. [in Latin].
56. Teterycz-Puzio, A. *Bolesław II Mazowiecki: Na szlakach ku jedności (ok. 1253/58 — 24 IV 1313)*. Kraków, 2015. 194 s. [in Polish].
57. Jeż, J. *Marriages of the Masovian Piasts with Princesses of Ruthenian Lineage in the Thirteenth and Fourteenth Centuries. Zapiski Historyczne*. 2021. 86 (3): 61-80.
58. *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*. Wyd. E. Piekosiński, J. Szujski. *Monumenta Mediae Aevi historica res gestas Poloniae illustrantia*. w Krakowie, 1878. 4. 354 p. [in Latin].
59. Voloshchuk, M. *Problemy ta perspektyvy poshuku ruskykh poselentsiv u zemliakh Piastiv XI—XIV st.: deiki antroponimichni remarky. Problemy istorii krain Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy*. Kamianets-Podilskyi, 2022. (22): 359-375 [in Ukrainian].
[Волощук М. Проблеми та перспективи пошуку руських поселенців у землях П'ястів XI—XIV ст.: деякі антропонімичні ремарки. *Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи*. Кам'янець-Подільський, 2022. Вип. 10: На пошану доктора історичних наук О.Б. Головка. С. 359—375].
60. *Liber mortuorum monasterii sancti Vincentii ordinis Praemonstratensis*. Ed. W. Kętrzyński. *Monumenta Poloniae historica*. Lwów, 1888. 5: 667-718 [in Latin].
61. *Codex diplomaticus Silesiae*. Eds. H. Markgraf, O. Frenzel. Breslau, 1882. 11: *Breslauer Stadtbuch*. 315 p. [in Latin and German].
62. *Schlesisches Urkundenbuch*. Ed. W. Irgang. Köln; Wien, 1988. 4: 1267-1281 [in Latin].

63. Pfeiffer, G. Das Breslauer Patriziat im Mittelalter. Breslau, 1929. 411 S. [in German].
64. Goliński, M. Biogramy mieszczan wrocławskich do końca XIII w. Wrocław, 1995. 76 s. [in Polish].
65. Mika, N. Rus u silezkykh seredniovichnykh dzherelakh (do kintsia XIII st.). *Colloquia Russica*. Eds. V. Nagirnyy, M. Voloshchuk. Ivano-Frankivsk; Kraków, 2018. Ser. II (4): Seredniovichna Rus: problemy terminolohii: 229-249 [in Ukrainian].
[Міка Н. Русь у сілезьких середньовічних джерелах (до кінця XIII ст.). *Colloquia Russica*. Ред. В. Нагірний, М. Волощук. Івано-Франківськ; Краків, 2018. Сер. II. Vol. 4: Середньовічна Русь: проблеми термінології: 229—249].
66. Codex diplomaticus Silesiae. Eds. C. Grünhagen, K. Wutke. Breslau, 1892. 16: Regesten zur Schlesischen Geschichte 1301-1315. 359 S. [in Latin and German].
67. Codex diplomaticus Silesiae. Ed. C. Grünhagen. Breslau, 1860. 3: Rechnungsbücher der Stadt Breslau. 142 S. [in Latin and German].
68. Codex diplomaticus Silesiae. Eds. C. Grünhagen, K. Wutke. Breslau, 1903. 22: Regesten zur Schlesischen Geschichte 1327-1333. 281 S. [in Latin and German].
69. Codex diplomaticus Silesiae. Eds. K. Wudke, E. Randt. Breslau, 1925. 30/1: Regesten zur Schlesischen Geschichte 1338-1342. 106 S. [in Latin and German].
70. Codex diplomaticus Silesiae. Eds. K. Wutke, E. Randt, H. Bellée. Breslau, 1922. 29: Regesten zur Schlesischen Geschichte 1334-1337. 255 S. [in Latin and German].
71. Regesty śląskie. Oprac. K. Bobowski, J. Gilewska-Dubis, W. Korta, B. Turoń. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1975. 1: 1343-1348. 359 s. [in Polish].
72. Regesty śląskie. Oprac. K. Bobowski, M. Cetwiński, J. Gilewska-Dubis, A. Skowrońska, B. Turoń. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1983. 2: 1349-1354. 491 s. [in Polish].
73. Regesty śląskie. Oprac. J. Gilewska-Dubis. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1990. 3: 1355-1357. 335 s. [in Polish].
74. Codex diplomaticus Silesiae. Eds. C. Grünhagen, K. Wutke. Breslau, 1898. 18: Regesten zur Schlesischen Geschichte 1316-1326. 391 p. [in Latin and German].
75. Wólkiewicz, E. Władze miejskie w Nysie w XIII—XVII w. *Między Zachodem a Wschodem*. Red. M. Góliński, K. Mikulski. Toruń, 2013. (6): Organizacja władz miejskich na obszarze Pierwszej Rzeczypospolitej i na Śląsku w XIII—XVIII w.: 78-110 [in Polish].
76. Voloshchuk, M. Rusyny-mishchany malopolskykh mist XIII—XIV st.: problemy poshuku ta identyfikatsii. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2021. (2): 19-28 [in Ukrainian].
[Волощук М. Русини-міщани малопольських міст XIII—XIV ст.: проблеми пошуку та ідентифікації. *Український історичний журнал*. 2021. № 2. С. 19—28].
77. Wołoszczuk, M. Rusini w miastach śląskich w XII—XIV w. *VI Kongres mediewistów polskich*. Red. W. Iwańczak, St. Rosik, P. Urbańczyk. Wrocław, 2022. (5): Polska i jej sąsiedzi w dobie średniowiecza. Kultura umysłowa, życie społeczne, polityka. S. 101—113 [in Polish].
78. Voloshchuk, M. Ruthenians (the Rus') in the Kingdom of Hungary, 11th to Mid-14th Centuries. Settlement, Property, and Socio-Political Role. Transl. Y. Prykhodko. *East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450—1450*. General Eds F. Curta, D. Zupka. Leiden; Boston, 2021. 76. 347 p.
79. Kodeks dyplomatyczny Małopolski. Ed. F. Piekosiński. Kraków, 1886. 3: 1333-1386. 480 s. [in Latin].
80. Berkes, O. [Rec.] Myroslav Voloshchuk: Ruthenians (the Rus') in the Kingdom of Hungary, 11th to Mid-14th Centuries. Settlement, Property and Socio-Political Role. *Szazádok*. 2023. 157 (5): 1023-1024 [in Hungarian].
81. Scriptorum rerum Silesiacarum. Ed. G.-A. Stemel. Breslau, 1839. 2. 505 p. [in Latin].
82. Catalogi episcoporum Cracoviensium. Ed. J. Szymański. *Monumenta Poloniae historica*. Ser. nova. Warszawa, 1974. 10 (2). 386 p. [in Latin].

83. Dlugosii, Johannes. Vitae episcoporum Poloniae: catalogus archiepiscoporum gnesnensium. *Johannis Dlugossii senioris canonici Cracoviensis opera omnia*. Warszawa, 1867. Vol. 1. 223 p. [in Latin].
84. Kodeks dyplomatyczny katedry Krakowskiej ś. Waclawa. Ed. F. Piekosiński. Kraków, 1874. 1. 375 s. [in Latin].
85. Voloshchuk, M. Yepyskop Krakova *Procopius de Russia* (1292/93—1295 rr.): Umovna etnichnist ta henealohichna nalezhnist. *Monografie Pracowni Badań nad Dziejami Rusi Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego*. Red. D. Dąbrowski, A. Jusupović. Kraków, 2018. (5): Polska, Ruś i Węgry: X—XIV w.: 99-129 [in Ukrainian].
[Волощук М. Єпископ Кракова *Procopius de Russia* (1292/93—1295 pp.): Умовна етнічність та генеалогічна належність. *Monografie Pracowni Badań nad Dziejami Rusi Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego*. Red. D. Dąbrowski, A. Jusupović. Kraków, 2018. Т. 5: Polska, Ruś i Węgry: X—XIV w. S. 99—129].
86. Codex diplomaticus Brandenburgensis. Ed. A.F. Riedel. Berlin, 1862. 22. 508 p. [in Latin].
87. Codex diplomaticus Silesiae. Ed. W. Wattenbach. Breslau, 1862. 5: Das Formelnbuch des Domherrn Arnold von Protzan. 342 p. [in Latin and German].
88. Monumenta Poloniae Vaticana. Ed. J. Ptaśnik. Cracoviae, 1913. 3 (1202—1366). 572 p. [in Latin].
89. Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. Ed. A. Theiner. Romae, 1860. T. 1: ab Honorio pp. III. Usque ad Gregorium pp. XII. 1217—1409. 788 p. [in Latin].
90. Codex diplomaticus Prussicus. Ed. J. Voigt, Königsberg, 1848. 3. 236 p. [in Latin].
91. Codex diplomaticus Silesiae. Eds. K. Wudke, E. Randt. Breslau, 1930. 30/2: Regesten zur Schlesischen Geschichte 1338—1342. 275 p. [in Latin and German].
92. Monumenta Poloniae Vaticana. Ed. J. Ptaśnik. Cracoviae, 1913. 1. (1): Acta camerae Apostolicae 1207—1344: 502 p. [in Latin].
93. Monumenta Poloniae Vaticana. Ed. J. Ptaśnik. Cracoviae, 1913. 2. (2): Acta camerae Apostolicae 1344—1374: 585 p. [in Latin].
94. Voloshchuk, M., Parshyn, I. Johann de Ladimiria: do problem etnichnoho pokhodzhennia kapelana silezkoho kniazia Henrikha VI Dobroho. *Halychyna: Naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys*. 2918. (31): 50-63 [in Ukrainian].
[Волощук М., Паршин І. Johann de Ladimiria: до проблеми етнічного походження капелана сілезького князя Генріха VI Доброго. *Галичина: Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 31. С. 50—63].
95. Wendt, H. Schlesien und Orient. Ein geschichtlicher Rückblick. Breslau, 1916. 244 S. [in German].
96. Zbiór dokumentów małopolskich. Wyd. St. Kuraś. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1962. (1): Dokumenty z lat 1257—1420. 443 s. [in Latin].
97. Acta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernadyńskiego we Lwowie. Lwów, 1871. 3. 316 s. [in Latin].
98. Zbiór dokumentów małopolskich. Wyd. St. Kuraś, I. Sułkowska-Kuraś. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1969. (4): Dokumenty z lat 1211—1400. 332 s. [in Latin].
99. Codex diplomaticus Majoris Poloniae. Poznań, 1879. 3: 1350—1399. 789 s. [in Latin].
100. Myśliński, K. Dzieje kariery politycznej w średniowiecznej Polsce. Dymitr z Goraja (1340—1400). Lublin, 1981. 284 s. [in Polish].
101. Acta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernadyńskiego we Lwowie. Lwów, 1868. 1. 199 s. [in Latin].

Надійшла / Received 22.11.2024

Myroslav VOLOSHCHUK

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History),

Professor at the Department of the World History,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

myroslav.voloshchuk@pnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1737-7205>

RUTHENIAN NON-CROWNED SETTLERS

IN THE LANDS OF THE PIASTS OF THE 11th — MID-14th CENTURIES:

NAMING AND IDENTIFICATIONS

The purpose of the article is to systematize and classify all forms of recording of the Ruthenian (and presumably Ruthenian) settlers in the lands of the Piasts (Lesser and Greater Poland, Silesia, Mazovia) during the 11th — mid-14th centuries. This concerns not only the forms typical for the Latin sources (*Ruthenus, genere Ruthenus, dictus Ruthenus, de Russia*) but also quite rare ones (*de Ladimiria*). Special attention is paid to the reasons and dynamics of the spread of the typical names of the ruling dynasty of Rus' among the non-crowned elites of the Piasts. **The research methodology** involves a thorough analysis of mainly Latin-language sources of the 12th—15th centuries, in which the Ruthenian predicates, geographical affiliations, and personal names of Rus' princely origin, unusual in the lands of the Piasts, were applied to the individual foreign settlers. Their typology and classification have been performed. The dynamics of their use according to the chronology and geography of the settlement of people arriving from Rus' in a new place and environment is noted. **Scientific novelty.** By selecting the most common Ruthenian identifications, all currently known individuals to whom they were applied have been named. The reasons for the spread of certain records in the characteristic environments of residence and activity of the individual Ruthenians (for example, in Lesser Poland and Silesian cities with the Magdeburg Law) are indicated. The connection between the appearance of some dynastic names of the Rus' princely family among the non-crowned elites of the Piasts and the active matrimonial and other (mainly military-political and trade) relations of Polish princes with the elites of Rus' is proven. It has been established that there are no additional individual affiliations in the sources of the late 10th — first third of the 12th century regarding the origin or previous place of residence of the Ruthenians who arrived in the lands of the Piasts. An increase in the number of Ruthenian predicates among the elites of the Kingdom of Poland has been noted since the mid-14th century. In our opinion, this was connected with the increase in the number of nobles who arrived from Rus' to the service of the king of Poland, Casimir III, whose origin, in the new conditions of the rapid territorial expansion of the Kingdom of Poland, required additional attention. **Conclusions.** Rus'-Polish interdynastic relations of the late 10th — mid-14th centuries were among the most intense. This also intensified the dynamics of relations between non-crowned elites, their participation in the military expeditions, trade activities, pilgrimages, migrations, and, therefore, the periodic transition to the service from one ruler to another, settlement in a new area for themselves. Until the middle of the 12th century, official Latin-language historiography, princely and ecclesiastical charters from the lands of the Piast, being at the stage of their formation, tended not to focus attention on individual non-crowned persons from Rus', who settled in their new homeland. The immigrants from Rus' who ended up in the Polish lands as warriors, merchants, or captives were recorded in a general way — *Rutheni*. Presumably under the Ruthenian influence, the bearers of the names *Rusco, Ruso, Russota, and Ruz* appeared in the possessions of the Piasts from the 12th century. The sources practically do not allow us to establish the fate of these and other individual Ruthenians. In the 12th century, the situation

changed radically. As a result of a considerable number of bilateral Rus'-Polish interdynastic and semi-dynastic marriages, the names of the elites in the lands of the Piasts began to be replenished with previously unknown names of the Rus' princely family's origin (Sviatoslav, Volodymyr, Yaroslav, Mstyslav, etc.). At the same time, their new bearers were not necessarily representatives of the Piast dynasty. The spread of city self-government to the cities, especially in Silesia and Lesser Poland, led to the articulation of the origin, cultural and religious affiliation, and trade specialization of the individual groups of townspeople. City books, obituaries, official secular, and ecclesiastical charters repeatedly recorded both groups of the Ruthenians and the most famous of them in terms of individualization — *Ruthenus*. At the same time, to reinforce the fact of the origin of some individual townspeople, it was sometimes indicated — *genere Ruthenus*. In some cases, the record *dictus Ruthenus* is found, and apparently also to emphasize the Ruthenian origin of the person. At the same time, the Ruthenian townspeople's families felt the influence of Germanization, reflected in the German names of their children born in mixed marriages, although also known in some places as *gerene Rutheni*. Part of the urban elites were noted *de Russia*. This could serve as evidence of the origin or trade specialization, as these were people from at least mixed marriages with typical German names in their families. In one case, such record (*de Russia*) *post mortem* was applied to the former bishop of Kraków Prokop, during whose lifetime and pontificate none of the documents indicated his Ruthenian origin. It is important that we observe the Ruthenian individual characteristics exclusively in men, even those born to mothers of non-Ruthenian origin. After the increase in the number of Ruthenian predicates in the 13th century, for the 14th century, we note the appearance of affiliations by the city of origin or former temporary residence. Thus, the fates of two Silesian men — Johannes and Nicolaus, noted *de Ladimiria*, are connected with the Volynian town Volodymyr. But these men were unlikely to be Ruthenians.

Keywords: *Rus, Lesser Poland, Greater Poland, Silesia, Mazovia, migrations, settlers, identification, prince, princess, non-crowned elites.*